

האוניברסיטה של פאריס-סורבון
בית הספר לדוקטורנטים 1
צרפת

אוניברסיטת בר-אילן
הפקולטה למדעי היהדות
מרכז דהאן
המרכז לחברה, תרבות וחינוך במורשת יהדות ספרד
ע"ש אהרן ורחל דהאן

הכינוס הבינלאומי

יהדות המגרב וצרפת מסורות ותמורות

ט"ו-י"ח בתמוז תש"ע

27-30 ביוני 2010

האוניברסיטה של פאריס - סורבון

הוועדה האקדמית:

פרופ' ג'ולייט חסין (יו"ר), אוניברסיטת בר-אילן
פרופ' פול פנטון (יו"ר), אוניברסיטה של פאריס - סורבון
פרופ' משה בר-אשר, האוניברסיטה העברית
ד"ר זהבית גרוס, אוניברסיטת בר-אילן
ד"ר שמעון אחיון, אוניברסיטת בר-אילן

הכנס בשיתוף ובחסות הארגונים הבאים:

הקונסיסטואר של צרפת
כתר שלום ע"ש הרב שלום משאש
המרכז הקהילתי היהודי, פאריס
המרכז לקידום החינוך היהודי בתפוצות
הפונד סוציאל, צרפת
רדיו שלום, פאריס
הפדרציה הספרדית העולמית

ארגון והפקה:

אורה קובלקובסקי, מרכז דהאן, אוניברסיטת בר-אילן

לפרטים והרשמה:

מרכז דהאן, אוניברסיטת בר-אילן, רמת-גן 52900
טל: +972-3-5317959 פקס: +972-3-5342621
דוא"ל: dahan.center@mail.biu.ac.il

תוכנית הכינוס:

יום ראשון, ט"ו בתמוז תש"ע, 27 ביוני 2010

אולם שלום משאש, בית הכנסת דון יצחק אברבנאל

מושב פתיחה חגיגי מוקדש לזכרו של הרב שלום משאש זצ"ל 22:00-19:00
יו"ר: **ד"ר שמעון אוהיון**, מנהל מרכז דהאן, אוניברסיטת בר-אילן

דברי ברכה:

הוד מעלתו שגריר ישראל בצרפת, **מר דניאל שק**

הרב דוד משאש, הרב הראשי של פאריס

ד"ר ג'ואל מרגי, נשיא הקונסיסטואר של צרפת

ד"ר צבי צמרת, יו"ר המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך

פרופ' פול פנטון, יו"ר הכנס, אוניברסיטה של פאריס-סורבון

הרצאת פתיחה:

הרב ד"ר משה עמאר, המכללה האקדמית אשקלון ואוניברסיטת בר-אילן
הרב שלום משאש - מנהיגות בעידן המודרני של תרבות צרפת

יום שני, ט"ז בתמוז תש"ע, 28 ביוני 2010

סורבון, אוניברסיטה פישלה

התכנסות 09:30-9:15

מושב א: ראשית המפגש ההיסטורי עם תרבות צרפת 12:00-09:30
יו"ר: **ד"ר שמעון אוהיון**, מנהל מרכז דהאן, אוניברסיטת בר-אילן

דברי פתיחה:

פרופ' משה בר-אשר, האוניברסיטה העברית

פרופ' שמעון שוורצפוקס, אוניברסיטת בר-אילן

השנים הראשונות של המפגש בין יהודי אלג'יריה וצרפת 1830 - 1845

פרופ' פול פנטון, מנהל המחלקה ללימודי ערבית ועברית,

אוניברסיטה של פאריס-סורבון

מצב היהודים בפרוק לפי נוסעים אירופאיים (פאות הטי"ז-י"ט)

פרופ' ירון צור, אוניברסיטת תל-אביב

הקונסול לואי שנייה (Chénier, 1782-1767) ומשפחת סומבל:

שבשרי ההתקרבות בין צרפת ליהודי פרוק?

גב' ג'סיקה מרגלין, דוקטורנטית, אוניברסיטת פרינסטון, ארה"ב

יהודים פרוקאים בעלי דרכונים אלג'יראים: הגירה, אכזבה ובלבול

בסוף המאה 19 בצפון אפריקה

12:30-12:00 הפסקה

מושב ב: כתיבה ויצירה ספרותית בצל תרבות צרפת 14:30-12:30
יו"ר: **מר משה זעפרני**, מפקח ארצי, מרכז מורשת יהדות המזרח, משרד החינוך
תוכניות לחינוך על קהילות ישראל

פרופ' יוסף תדגי, INALCO, פאריס
זהות לשונית משולשת: הבטים ביצירתו הספרותית של שמואל
פלכא 1947-1882

ד"ר צבי מלאכי, אוניברסיטת תל-אביב
השפעת התרבות הצרפתית - לחיוב ולשלילה - כהשתקפותה ביצירות
הספרות העממית (החכיאת וכד') בצפון אפריקה

ד"ר צביה טובי, האוניברסיטה העברית
יצירותיו ההסטוריות בערבית-יהודית של אליעזר פרחי: השפעת ערכי
התרבות הצרפתית על רב משכיל בחברה שמרנית

ד"ר חלי אברהם-איתן, אוניברסיטת בר-אילן
כאב השורשים הכפולים של יהדות המגרב בישראל - פריחת המחקר
והיצירה הספרותית

15:00-14:30 הפסקת צהריים

מושב ג: ספרות ותרבות 17:00-15:00
יו"ר: **מר דניאל בן חיים**, מנהל המח' לחינוך, הסוכנות היהודית, פאריס

פרופ' יוסף טובי, אוניברסיטת חיפה
הדפסת ספרות ערבית-יהודית בארצות צפון אפריקה בתקופת
השלטון הצרפתי

ד"ר יגאל בן-נון, אוניברסיטת פאריס 8
היחס האמביוולנטי של הנהגת הקהילה היהודית לצרפת ולתרבותה
בשנים הראשונות לעצמאותה של מרוקו (1961-1956)

ד"ר אביבה ארגוב, אוניברסיטת בר-אילן
המגרב אשכנזי- והקשר הצרפתי, ע"פ הרוסן "בת ציון" ליהודה בורלא

גב' רות ביתן-כהן, דוקטורנטית, אוניברסיטת בר-אילן
"הילכו שניהם יחדיו?" - על שילוב המסורת היהודית בצד תרבות צרפת
אצל ר' יצחק פרעלי

ארוחת ערב - מרכז אדמונד פלג

20:00

4

יום שלישי, י"ז בתמוז תש"ע, 29 ביוני 2010

סורבון, אודיטוריום פישלה

מושב ד: אומנות

11:00-09:00

יו"ר: **מר יצחק דהן**, המרכז לקידום החינוך היהודי בתפוצות

פרופ' דומיניק ג'אראסה, אוניברסיטת בורדו 3, צרפת
בתי הכנסת בתוניסיה בתקופה הקולניאלית: ההתנגדות למודל הצרפתי

פרופ' דוד קאסטנו, המרכז האוניברסיטאי אריאל בשומרון
השפעות אירופיות, צרפתיות וברבריות על עיצוב בתי הכנסת במגרב

גב' ג'וליה בן לולו, דוקטורנטית, INALCO
הטיפולוגיה של ארכיטקטורת בתי הכנסת שנבנו בקזבלנקה תחת השלטון הצרפתי

ד"ר סוניה פלוס, IRHT-INALCO, פאריס
רשימה של מורשת תוניסיה - המשכיות המסורת

מושב ה: חברה ומשפחה

13:30-11:00

יו"ר: **פרופ' ג'ראר נהון**, EPHE, פאריס

פרופ' בנג'מין סטורה, אוניברסיטת פאריס 8
שלוש הגלויות של יהודי אלג'יריה

ג'סיקה המרמן, דוקטורנטית, אוניברסיטת ניו-יורק, ארה"ב
רושת "אדולף כרפיה" בזמן מלחמת אלג'יריה

פרופ' יולנד כהן, UQAM, קנדה
השוואת ההגירות היהודיות מצפון אפריקה לפאריס ולמנטריאול:
נישואי תערובת בין קהילות

ד"ר ניקול צרפתי, INALCO, פאריס
תיאור היהודים במסעו של אלכסנדר דומא למרוקו ב-1848

ד"ר סימון מרג'ן-אוחנא, CNRS
כתיבת המצבות לפני ואחרי הגעתם של הצרפתים במרוקו:
בית הקברות היהודי בפקנס

גב' יעל דהן, נציגת תל עם לאירופה, הצגת תוכנית:
העברית כאתגר לדור השלישי של יוצאי צפון אפריקה בצרפת

15:00
סיור בפאריס היהודית בהדרכתו של **פרופ' פול פנטון**,
אוניברסיטה של פאריס-סורבון

מפגש במטרו: **Cadet**

יום רביעי, י"ח בתמוז תש"ע, 30 ביוני 2010

סורבון, אודיטוריום מישלה

מושב ו: היסטוריה ותרבות

11:30-09:30

יו"ר: פרופ' ירון צור, אוניברסיטת תל-אביב

פרופ' חננאל מאק, אוניברסיטת בר-אילן
ר' שפואל אבן ג'מיע וקשריו עם דרשנים בני פרובאנס

מר אביעד מורנו, דוקטורנט, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
פחשבות על תהליך ההתמערבות בקרב יהודי פרוקו: ספר הפרוטוקולים
של החונטה היהודית בטנג'יר 1864-1864

מר משה עובדיה, דוקטורנט, אוניברסיטת בר-אילן
העזרה של צרפת ליהודים פוגרבים-כערבים כארץ ישראל
בעת פלחמת העולם הראשונה

ד"ר צילה הרשקו, אוניברסיטת בר-אילן
שואה ורזיסטנס באלג'יריה. היסטוריה וזיכרון: סיפורה של כשפחת משה בלץ

הפסקה 12:00-11:30

מושב ז: חברה ותרבות

14:00-12:00

יו"ר: ד"ר זאב אפל, אוניברסיטת בר-אילן

פרופ' מיכאל לסקר, אוניברסיטת בר-אילן
"זכויות האדם היהודיים בצפון אפריקה וחברת כל ישראל חברים 1860-1914"

ד"ר לאה מקובצקי, המרכז האוניברסיטאי אריאל בשומרון
שמות הנשים היהודיות בפרוקו במאה 19 וההשפעה הצרפתית
על שמותן במאה 20

ד"ר יוסף שרביט, אוניברסיטת בר-אילן
יחס רב-פנים של יהודי אלג'יריה למעצמה הצרפתית, 1830-1962

מר דוד ליטמן, N.G.O., ג'נבה
ביקורו של משה פונטפיורי והתערבות כ"ח בפרוקו, 1864

הפסקת צהריים 14:30-14:00

מושב ח: אתגרים בחינוך

16:30-14:30

יו"ר: מר פטריק-פטי אוהיון, F.S.J.U., פאריס

פרופ' יוסף שטרית, אוניברסיטת חיפה
תביעת הקהילות בפתיחת בתי הספר של כ"ח בפרוקו ובתוניסיה:
לימודי העברית שווים ללימודי הצרפתית"

ד"ר אריק כהן, אוניברסיטת בר-אילן
תפישת המוסדות והכלים החינוכיים על ידי המדריכים הספרדים והאשכנזים
המעורבים בחינוך יהודי פורמאלי בצרפת היום: ניתוח מבני

הרב ד"ר משה עמאר, אוניברסיטת בר-אילן
השפעת התרבות הצרפתית על ההלכה בעקבות החינוך והתרבות
המעורבת בשני המינים

ד"ר זהבית גרוס, אוניברסיטת בר-אילן
השפעת ה"אתוס המגרבי" על המבנה ועתידם של בתי הספר היהודיים בצרפת

ד"ר צבי צמרת, יו"ר המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך
אתגרים בחינוך הישראלי ביחס ליהודי התפוצות

מושב ט: תרבות והיסטוריה
יו"ר: פרופ' יוסף שטרית, אוניברסיטת חיפה

18:30-16:30

ד"ר נעמי קאסוטו, מכללת דוד ילין, ירושלים
הצופים היהודים בצרפת בתקופת הרזיסטנס - דמותו של לאו כהן

גב' סברניה דופורמנט, דוקטורנטית, אוניברסיטה של פאריס-סורבון
הפתורגמנים היהודיים ב"יחידה האפריקאית"

מר מארק דל פונדו, דוקטורנט, אוניברסיטה של פאריס-סורבון
ההתאזרחות הפאוחרת של יהודי המזאב

ד"ר פול לזלי, אוניברסיטת פאריס 4
אחריותה של צרפת במהופות האנטישמיות של סטיף, 1920

ד"ר גבריאלה אטלן, INLCO, פאריס
מעפדם האישי של יהודי אלג'יריה במכתן החוקים האזרחיים
בתקופה שלאחר "פקודת כרמיה"

ערב נעימה חגיגי - המרכז הקהילתי היהודי, פאריס

20:00

קטעי שירה: **שי אברמסון**, החזן הראשי של צה"ל

דברי ברכה: **מר אדמונד אלאוף**, יו"ר המרכז הקהילתי בפאריס
מר רפי מרציאנו, מנהל המרכז הקהילתי בפאריס

הרצאת אורח: **פרופ' רפאל דריי**, אוניברסיטת איקס-מרסי
בין אלג'יר וצרפת: מסורות ותמורות - היבט אישי

דברי סיכום: **פרופ' משה בר-אשר**, האוניברסיטה העברית
פרופ' פול פנטון, אוניברסיטה של פאריס-סורבון

16h 30-18h 30 **Séance IX : Histoire et culture**

Président de séance : **Pr Yossef Chetrit**, université de Haïfa

Dr Noémie Cassuto, Collège d'enseignement supérieur David Yellin
*Les Éclaireurs israélites en France à l'époque de la Résistance :
portrait de Léo Cohn*

Sabrina Dufourmont, doctorante Paris-Sorbonne
Les interprètes juifs dans l'armée d'Afrique

Marc Del Fondo, doctorant Paris-Sorbonne
La naturalisation tardive des Juifs du Mzab

Dr Paul Lesley, université de Paris IV
*La responsabilité de la France dans les émeutes antisémites
de Setif, 1920*

Dr Gabrielle Atlan, INALCO, Paris
*Le statut personnel des Juifs d'Algérie à l'épreuve des lois civiles au
lendemain du décret Crémieux (1870)*

20h

Soirée de clôture dans les locaux du Centre communautaire de Paris

119 rue La Fayette 75010

Chants liturgiques :

Shai Abramsohn, Premier cantor de Tsahal

Allocutions de bienvenue :

Edmond Elalouf, président du Centre communautaire de Paris

Raphy Marciano, directeur du Centre communautaire de Paris

Conférencier invité :

Pr Raphaël Draï, université Aix-Marseille

*Entre l'Algérie et la France : tradition et transformation -
un périple personnel*

Conclusions du colloque :

Pr Moshé Bar-Asher, université hébraïque de Jérusalem

Pr Paul B. Fenton, université de Paris-Sorbonne

Dr Yossef Charvit, université Bar Ilan
L'attitude plurivoque des Juifs d'Algérie à l'égard de la Puissance française, 1830-1962

David G. Littman, représentant ONG, Nations Unies à Genève
La Mission de Sir Moses Montefiore (1864) et les débuts de l'Alliance Israélite Universelle au Maghreb

14h-14h 30 pause déjeuner

14h 30-16h 30 **Séance VIII : Les défis de l'éducation**

Président de séance : **Patrick Petit-Ohayon**, F.S.J.U., Paris

Pr Yossef Chetrit, université de Haïfa
L'ouverture des écoles de l'AIU au Maroc et en Tunisie et les revendications communautaires : l'hébreu face au français

Dr Erik H. Cohen, université Bar Ilan
Perception des lieux pédagogiques par les éducateurs sépharades et ashkénazes dans la France contemporaine : analyse structurelle

Dr Moshé Amar, Institut universitaire d'Ashkelon et université Bar Ilan
La mixité à l'école : entre la tradition nord-africaine et le modèle français

Dr Zehavit Gross, université Bar Ilan
L'influence de « l'éthos maghrébin » sur la structure et sur l'avenir des écoles juives en France

Dr Zvi Zameret, président du secrétariat pédagogique du ministère israélien de l'Éducation
Défis de l'éducation israélienne par rapport aux Juifs de la Diaspora

MERCREDI 30 JUIN 2010 - 18 tammouz 5770

Sorbonne - Amphithéâtre Michelet

9h 30-11h 30 **Séance VI : Histoire et culture**

Président de séance : **Pr Yaron Tsur**, université de Tel Aviv

Pr Hananel Mack, université Bar Ilan

Rabbi Samuel Ibn Jama' de Gabès et ses relations avec les prédicateurs juifs de Provence

Aviad Moreno, doctorant, université Ben-Gourion du Néguev
Repenser le processus d'occidentalisation du judaïsme marocain : remarques sur les actas de la Junta juive de Tanger, 1860-1864

Moshé Ovadia, doctorant, université Bar Ilan

L'aide française aux Juifs du Maghreb installés en Palestine, durant la Première Guerre mondiale

Dr Tsilla Hershco, université Bar Ilan

La mémoire de la Shoah et de la Résistance en Algérie à travers l'histoire de la famille Belz

11h 30-12h 00 pause

12h-14h **Séance VII : Société et culture**

Président de séance : **Dr Zeev Appel**, université Bar Ilan

Pr Michael Laskier, université Bar Ilan

L'Alliance Israélite Universelle et la défense des droits juifs en Afrique du Nord : 1860-1914

Dr Leah Makovetsky, Centre universitaire d'Ariel en Samarie

L'influence française sur les prénoms féminins au Maroc aux XIXe-XXe siècles

Guila Benlolo, doctorante, INALCO, Paris

Typologie architecturale des synagogues édifiées à Casablanca sous le Protectorat français

Dr Sonia Fellous, IRHT-INALCO, Paris

L'inventaire du patrimoine juif de Tunisie - persistance des traditions

11h-13h 30 **Séance V : La société et la famille**

Président de séance : **Pr Gérard Nahon**, EPHE, Paris

Pr Benjamin Stora, université de Paris XIII

Les trois exils des Juifs d'Algérie

Jessica Hammerman, doctorante, université de New-York, USA

L'héritage d'Adolphe Crémieux pendant la Guerre d'Algérie

Pr Yolande Cohen, UQAM (Canada)

Mariages exogames et reconfigurations communautaires chez les émigrés judéo-maghrébins : étude comparative

Dr Nicole Serfaty, INALCO, Paris

Les Juifs de Tanger décrits par Alexandre Dumas dans son voyage au Maroc (1848)

Dr Simone Mrejen-O'Hana, CNRS

L'écriture des épitaphes avant et après l'arrivée des français au Maroc : le cas du cimetière juif de Meknès

13h 30-13h 50 **Yaël Dahan**, représentante de Tal Am pour l'Europe

L'hébreu : un défi pour la troisième génération nord-africaine en France

15h

VISITE GUIDÉE DU PARIS JUIF

par le **Pr Paul B. Fenton**, université de Paris-Sorbonne

Rendez-vous devant le métro Cadet

15h-17h

Séance III : Littérature et culture

Président de séance : **M. Daniel Benhaim**, directeur du département de l'éducation, Agence juive, Paris

Pr Yossef Tobi, université de Haïfa

L'édition de la littérature judéo-arabe au Maghreb à l'époque du Protectorat français

Dr Yigal Bin-Nun, université de Paris VIII

L'ambivalence des dirigeants communautaires juifs envers la France et sa culture dans les premières années de l'indépendance du Maroc (1956-1961)

Dr Aviva Argov, université Bar Ilan

Le Maghreb, les Juifs ashkénazes et la "French connection" dans le roman de Yehouda Bourla : La fille de Sion

Ruth Bitan-Cohen, doctorante, université Bar Ilan

L'harmonie entre tradition juive et culture française chez Rabbi Isaac Morali

20 h

Dîner - Centre Edmond Fleg

8 bis rue de l'Éperon 75006 Paris tel: 0155421640

MARDI 29 JUIN 2010 – 17 tammouz 5770

Sorbonne - Amphithéâtre Michelet

9h-11 h

Séance IV : Art

Président de séance : **Ytzhak Dahan**, Centre pour le développement de l'éducation juive

Pr Dominique Jarrassé, université de Bordeaux III

Les synagogues de Tunisie durant la période coloniale : la résistance au modèle français

Pr David Cassuto, Centre universitaire d'Ariel en Samarie

Influences européennes, françaises et berbères sur l'architecture synagogale au Maghreb

Pr Paul B. Fenton, directeur adjoint du département d'études arabes et hébraïques, université de Paris-Sorbonne
La condition des Juifs au Maroc à l'époque pré-coloniale selon les récits de voyageurs européens

Pr Yaron Tsur, université de Tel Aviv
Le consul Louis Chénier (1767-1782) et la famille Soumbel : précurseurs du rapprochement entre la France et les Juifs du Maroc ?

Jessica Marglin, doctorante, université de Princeton, États-Unis
Juifs marocains avec un passeport algérien : migration, déception et confusion à la fin du XIXe siècle en Afrique du Nord

12h-12h 30 pause

12h 30-14h 30 **Séance II : Écriture et création littéraire locales et le modèle français**

Président de séance : **M. Moshé Zafrani**, inspecteur national du ministère de l'Éducation, chargé de la préservation du patrimoine des communautés juives

Pr Joseph Tedghi, INALCO, Paris
L'œuvre littéraire de Samuel Malka (1882-1947) ou la consécration d'une triple identité linguistique

Dr Tsvi Malakhi, université de Tel Aviv
L'influence française sur la littérature populaire en Afrique du Nord

Dr Tzivia Tobi, université hébraïque de Jérusalem
Les œuvres historiques en judéo-arabe d'eliezer Farhi : l'influence des valeurs culturelles françaises sur un rabbin éclairé dans une société conservatrice

Dr Chelly Avraham-Eitan, université Bar Ilan
La souffrance des doubles racines du judaïsme maghrébin en Israël. L'essor de la recherche et de la création littéraire

14h 30-15h pause déjeuner

PROGRAMME

DIMANCHE 27 JUIN 2010 - 15 tammouz 5770

Salle Chalom Messas, Synagogue Don Isaac Abravanel
8486 rue de la Roquette 75011 Paris, metro Bastille

19h-22h

Soirée d'ouverture, dédiée à la mémoire du **Rav Chalom Messas**

Président de séance : **Dr Shimon Ohayon**, directeur du Centre Dahan, université Bar Ilan

Allocutions de bienvenue :

S.E. M. l'Ambassadeur d'Israël en France, **Daniel Shek**

Monsieur le Rabbin David Messas, grand rabbin de Paris

Dr Joël Mergui, président du Consistoire central de France

Dr Zvi Zameret, président du secrétariat pédagogique du ministère israélien de l'Éducation

Pr Paul B. Fenton, université de Paris-Sorbonne

Leçon inaugurale :

Dr Moshé Amar, Institut universitaire d'Ashkelon et université Bar Ilan

Le rav Chalom Messas et le judaïsme marocain du XXe siècle - entre tradition et transformation

LUNDI 28 JUIN 2010 - 16 tammouz 5770

Sorbonne - Amphithéâtre Michelet
46 rue Saint-Jacques, 75005 Paris

9h 15-9h 30 accueil

9h 30 - 12h **Séance I : Le Maghreb et la France : premiers contacts**

Président de séance : **Dr Shimon Ohayon**, directeur du Centre Dahan, université Bar Ilan

Allocution de bienvenue :

Pr Moshé Bar-Asher, université hébraïque de Jérusalem

Pr Simon Schwarzfuchs, université Bar Ilan

Les premiers contacts entre les Juifs d'Algérie et la France 1830-1845

Comité scientifique

Professeure Juliette Hassine (présidente), université Bar Ilan
Professeur Paul B. Fenton (président), université de Paris-Sorbonne
Professeur Moshé Bar-Asher, université hébraïque de Jérusalem
Dr Zehavit Gross, université Bar Ilan
Dr Shimon Ohayon, université Bar Ilan

avec le soutien et la collaboration du

Consistoire central de France
Keter Chalom, à la mémoire du Rav Chalom Messas
Centre communautaire de Paris
Centre pour le développement de l'éducation juive
Le F.S.J.U. - Fonds Social Juif Unifié
Radio Shalom
La fédération sépharade mondiale

Organisation et production :

Ora Kobelkowsky, université Bar Ilan

Renseignements et inscriptions :

Centre Dahan, université Bar Ilan, 52900 Ramat Gan. Israël
Tél. : +972 3 531 79 59 Télécopie : +972 3 534 26 21
Courriel: dahan.center@mail.biu.ac.il

Université de Paris-Sorbonne
École doctorale I
France

Université Bar-Ilan
Faculté des études juives
Centre Aharon et Rachel Dahan
pour la promotion de la culture,
de l'éducation et de la
tradition sépharades

Colloque international

Judaïsmes du Maghreb et la France

traditions et transformations

15 au 18 tammouz 5770

27 au 30 juin 2010

Université de Paris-Sorbonne